

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem
Marosvásárhelyi Kar

Korond község történeti helynevei
TDK-dolgozat

Hallgató: Birtalan Mária-Alexandra
Fordító és tolmács szak, II. év

Témavezető:
dr. Fazakas Noémi, egyetemi docens

Marosvásárhely, 2024

Tartalom

Kivonat.....	3
Bevezetés	4
Háttér	5
Korond község rövid ismertetése.....	9
Módszertan.....	11
Az adatok bemutatása	13
Következtetés	20
Bibliográfia.....	21
Mellékletek.....	22

Kivonat

Dolgozatom célja egy folyamatban lévő helynévkutatói munka bemutatása. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott Magyar Nemzeti Helynévtár Program keretein belül végzem. Gyűjtőmunkám helyszínéül szülőfalumat, Korondot és a közigazgatásilag hozzá tartozó tanyatelepüléseket választottam. A gyűjtés és a feldolgozás során felhasználok a már hozzáférhető történeti forrásokat, falumonográfiákat, valamint az általam végzett élőnyelvi gyűjtésből származó adatokat. Az adatok a székely nyelvjárás, azon belül is az udvarhelyszéki nyelvjárás csoport sajátosságait, ugyanakkor Korond mára már jobbára ismeretlen történetének részleteit is őrzik.

Kulcsszók: helynévkutató, Magyar Nemzeti Helynévtár Program, Korond, Udvarhelyszék

Bevezetés

Dolgozatomban Korond község, azon belül Korond, Fenyőkút és Pálpataka települések történeti helyneveinek, azon belül is néhány általam választott példának a részletes bemutatására vállalkozom. Az első, Háttér című fejezetben a legfontosabb fogalmak meghatározására kerül sor: mit jelent és mit foglal magában a helynévkutatás, mik is pontosan a helynevek, és miért kutatjuk őket. Szó esik a magyar helynévkutatás legfontosabb alakjairól és munkáikról, ugyanakkor a Magyar Nemzeti Helynévtár Programról, amelynek keretében folyt az alább bemutatott kutatás is.

A Korond község rövid ismertetése című fejezet először röviden értekezik Korond községről, bemutatja annak elhelyezkedését földrajzi szempontból, és ismerteti a legfontosabb tudnivalókat azzal kapcsolatban, hogy miről nevezetes a település mind magyar, mind pedig nemzetközi szempontból. Ezt követően összefoglalom az is, hogy milyen, már közzétett gyűjtésekben szerepelnek a Koronddal kapcsolatos helynévi adatok, ezáltal körvonalazva a későbbi főbb forrásokat.

A Módszertani fejezetben ismertetem a kutatásomnak keretet adó Magyar Nemzeti Helynévtár Program által meghatározott főbb módszertani elveket, majd sorra veszem, hogy én milyen forrásokat dolgoztam fel, és milyen módon. Egyúttal arra is kitérek, hogy mik a lehetséges folytatásai a Koronddal és a körülötte elhelyezkedő településekkel kapcsolatos kutatásnak.

Végül Az adatok bemutatása című fejezetben a helynevek osztályozásának rövid összefoglalása után bemutatom a legrelevánsabb helynévadatokat mind nyelvészeti, mind nyelv- és helytörténeti, mind pedig néprajzi szempontból.

Háttér

Ha magával a helynévkutatás fogalmát nem is, de a *helyneveket*, és még inkább az ezeknek testet adó fogalmakat már minden ember testközelből ismerheti. A magyar nyelv értelmező szótárában a következő meghatározást olvashatjuk: „Helységek, egyéb földrajzi alakulatok (pl. város, falu, dűlő, folyó, hegy) neve; földrajzi név” (Bárczi–Ország 1960). A szófajtan a helyneveket mint a főnevek, azon belül is a tulajdonnevek egy alfaját jelöli meg (Keszler–Lengyel 2019). A földrajzi nevek tágas csoportján belül a helynévkutatás számára a tájegységek, a természetes és mesterséges domborzati elemek, a víznevek és a települések nevei az elsődlegesek, ezek képezik a kutatási terület tárgyát.

A helynevek létfontosságúak; ahogy Szabó T. Attila mondja, „gyakorlati szükségből keletkeznek” (Szabó T. 1938: 5). Ezek a tájékozódás segédelemei, funkciójuk az adott település helyeinek megkülönböztetése, valamint az emberek útbaigazítása. Míg a hétköznapi emberek számára a helynevek szerepe ilyen egyszerű, a tudományosságban ennél fokozottan nagyobb jelentőséggel bírnak. A helynevekre több szempontból is úgy tekinthetünk, mint nyelvi „időkapuszulákra”. A helynevek őrzik az adott nyelv múltbéli alakjait, napjainkban ismeretlen vagy használaton kívüli formáit, a más nyelvekkel, voltaképpen az adott nyelvet beszélő népcsoport más népcsoportokkal való érintkezésének a nyomait. Uthalhatnak jól ismert vagy feledésbe merült történelmi eseményekre. Jelezhetik az általuk megjelölt helyek földrajzi, domborzati sajátosságait vagy éppen változásait, és ezek fontosságát az ott élő emberek számára. Ugyanakkor formájukban és jelentésükben a közösség szokásait, a helyi tudás értékeit is őrizhetik.

Mint láthatjuk, a helynevek egyszerre hordoznak magukban nyelvészeti, történelmi, földrajzi, társadalmi, kulturális és néprajzi értékeket. Ez teszi a helynévkutatást, a helynévtan tudományágát magas szinten összetetté, interdiszciplinárisá. Mindazonáltal ez támasztja alá a helynevek gyűjtésének, elemzésének és megőrzésének jelentőségét mind a tudományágak, mind a helyi közösségek számára. Ezen érték felismerésének előzményei a XIX. századra, a magyar nyelvújítás korára vezethetők vissza. Ahogy a felvilágosodás mozgalma elérte a hazai területeket, egyre nagyobb fontosságot nyert a nemzeti nyelv felemelése, kiművelése, hogy az anyanyelv elég fejlett legyen a tudomány műveléséhez¹. Ezen törekvések egyik jelentős témája volt a szótárkészítés is, mellyel kapcsolatban írta meg gróf Teleki József (1790–1855) *Egy tökéletes*

¹ <https://mek.oszk.hu/01900/01903/html/index2.html> (2024. ápr. 12.)

magyar szótár elrendeltetése, készítése módja című dolgozatát. A dolgozatban Teleki említést tesz arról, hogy a szótárak teljességéhez elengedhetetlen a tulajdonnevek, ezen belül a helynevek felvétele, melyek elősegítik a köznapi boldogulást, ugyanakkor információkkal szolgálhatnak a nyelvünk szavainak létrejövésével kapcsolatban² (Teleki 1821: 18). Felhívására a következő évtizedek szótárkészítői már nagyobb számban jelenítenek meg helyneveket is kiadásaikban, és így a magyar tudományosság elkezd feladatának tekinteni gyűjtésüket. Az első nagy lépés ebbe az irányba 1837-ben történik, amikor is az akkori Magyar Tudós Társaság pályázatot hirdetett meg a helynevek és családnevek gyűjtésére. A következő két évtizedben napvilágot látó munkák nagy része nem felel meg a tudományos elvárásoknak, értékük elenyésző (Nagy et al. 2022).

Az első jelentős áttekintés 1853-ból származik, szerzője Révész Imre (1826-1881) lelkész és egyháztörténész. Munkája kis híján kétezer helynévadattal szolgál az ország különböző pontjairól, lokalizálva is azokat (Nagy et al. 2022). Hoffmann István egyik, a magyar helynévkutatás történetéről szóló munkájában arról ír, hogy Révész „határozott elképzeléseket fogalmazott meg a névanyag feldolgozásáról,” illetve „a korabeli helyneveknek fontos történeti forrásértéket tulajdonított, amelyek megfejtése révén a régi magyar nyelv és történelem feltárul a kutató előtt” (Hoffmann 2003: 11). Mindez korszakalkotónak számított a területen, és sok más tudós követte példáját a század folyamán. Közülük kiemelkedik Pesty Frigyes (1823–1889), akinek célkitűzése az akkori Magyarország minden egyes helynévének összegyűjtése lett.

Elképzelése szerint ezt csak a hatóságok segítségével volt lehetséges megvalósítani. Kérvényezte a magyar és erdélyi kormányzati szervek támogatását. A Magyar Tudományos Akadémia és az Erdélyi Múzeum-Egyesület mellé állt, és 1864-ben az ország valamennyi településének tisztviselője utasítást és kitöltendő kérdőívet kapott kézhez (Nagy et al. 2022). A gyűjtés két évig tartott, és 1866-ban látott napvilágot, 63 kéziratos kötet formájában. Bár a gyűjtemény tartalmilag egyenletlen, ugyanis egyes településekről bőséges adatmennyiség érkezett válaszul, míg másokról elenyészően csekély, a munka értéke megkérdőjelezhetetlen, nemcsak tartalmi, de nagyságrendi szempontból is (Nagy et al. 2022).

Pesty munkája folyamán a helynévkutatásban gyümölcsöző évtizedek következnek. Rengeteg kisebb-nagyobb tudományos értekezés, dolgozat, gyűjtemény és szótár lát napvilágot.

² „azok nélkül a’ közbeszédben sem lehetünk el, és különösen a’ hazaiak nemzésének megvizsgálása, nyelvünk egész alkotásába, nagy világot önthet, azokat a’ nyelvünk gyarapodását tárgyazó szótárunkban egészen elmellőznünk nem lehet, sőt a’ szónemzés’ voltaképen való kifejtésének tekintetéből kénytelenek leszünk, a’ hazai helységek vizek és erdők közül némelly kevésbe nevezetésekről is említést tenni” (Teleki 1821: 18).

A helynévfeltárást immáron megannyi magyar tudós iktatta programjába, csak a legfontosabbakat említve: Czuczor Gergely (1800–1866) és Fogarasi János (1801–1878), Csánki Dezső (1857–1933), Ortway Tivadar (1843–1916), Jankó János (1868–1902), Beke Ödön (1883–1964), Melich János (1872–1963) és Gombocz Zoltán (1877–1935). Megközelítéseik sokfélék voltak, hiszen eltérő, nyelvészeti, történettudományi, néprajzi, dialektológiai, valamint nyelvtörténeti szemléleteket is alkalmaztak (Nagy et al. 2022).

A XX. századhoz érve eljutottunk a magyar helynévgyűjtés legjelentősebb alakjához, Szabó T. Attilához (1906–1987). Az erdélyi magyar nyelvész, történész, néprajzkutató körül lelkes társaság alakul ki, az úgy nevezett erdélyi iskola vagy erdélyi helynévtörténeti iskola. Csak az ő nevéhez több tucat munka fűződik, ugyanakkor a helynévkutatók közt ma is népszerű, *Miért és hogyan gyűjtsünk helyneveket?* (1938) című írásában friss alapokra helyezte a kutatás módszertanát (Nagy et al. 2022). Fontos újítása az volt, hogy egyaránt szorgalmazta az élőnyelvi és a történeti forrásokra alapozó helynévgyűjtést, mint a más eljárásmódot igénylő, de egymást kiegészítő megközelítéseket (Nagy et al. 2022).

Az 1940-es években Szabó T. Attila kialakította az Erdélyi Helynévtörténeti Adattárat (EHA), ami a politikai és társadalmi változások miatt évtizedekig nem kerülhetett kiadásra, nyomán viszont utólag hatalmas gyűjtemény és több mint egy tucatnyi kötet jelent meg, igaz, ez utóbbiak már csak halála után, 2001 és 2010 között. Gyűjteményét élete végéig gyarapította; az adatokat tartalmazó, 65 doboznyi cédulát már 1958-ban 650 000 darabra becsülte (Nagy et al. 2022). Azóta teljes munkássága digitalizált formában is elérhető, melyet 2019-től kezdődően Bárány M. János (1944) dolgozott fel.

A helynévgyűjtés és helynévkutatás területe 1958-ig stagnált a második világháború után bekövetkező politikai, társadalmi és ideológiai változások miatt. Ennek újjáélesztése azonban egyre csak sürgetőbb lett, mivel a háború utáni társadalmi, gazdasági változások, az iparosodás, a városiasodás, a kultúra és a szellemi értékek formálódása az évszázados helynévanyag gyors pusztulásával fenyegetett (Nagy et al. 2022). Az 1958-ban megrendezésre kerülő, első névkutatással kapcsolatos konferencián Bárczi Géza (1894–1975) felhívta erre a figyelmet, és indítványozta, hogy a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) és a Magyar Nyelvtudományi Társaság tegyen a munka fellendítése érdekében.

Hogy hogyan lenne érdemes ezt kivitelezni, arról kezdetben viták folytak. A gyűjtés két vonalon indult el: az egyik önkéntes érdeklődőket volt be, a másik szakképzett emberekre alapozó

formában indult el. Ennek eredményeképp a munka eleget tett a tudományos igényeknek is, de jócskán akadt lelkes szellemű munkatárs is. A munka szakmai irányítása továbbra is az MTA Nyelvtudományi Intézetére hárult, és a vezetést felvállaló személyek kiválóan fogták össze a népes gyűjtőgárdát (Nagy et al. 2022). Egy másik vonalon a Debreceni Egyetem és a Nyíregyházi Főiskola magyar nyelvész oktatói vállalták magukra ugyanezt a munkát, saját településükre vonatkozóan, hallgatóikat is bevonva, ami nem csak magas színvonalú, részletes munkákat eredményezett, de rengeteg szakképzett kutató kinevelését is (Nagy et al. 2022).

A legnagyobb haladás az 1970-es és 1980-as években történt; 1964-től 1989-ig az ország területének egyharmadát lefedő helynévi munka jelent meg. Bár ez pozitív jövőképet sugallt, az 1980-as évektől kezdve megcsappant a lelkesedés, és a rendszerváltással egy időben a szervezett gyűjtői munka mondhatni teljesen megszűnt (Nagy et al. 2022).

A magyar helynévkutatás elszakadt fonalát csak az utóbbi évtizedben kezdte újra felvenni a magyar tudományosság. Felmerült az igény, hogy a helynévi anyagokat digitalizálják. Ennek a lehetőségét igyekezett megteremteni a Debreceni Egyetem oktatói gárdája a történeti és a XX. század második felében közzétett helynevek formájában, valamint a már említett Bárh M. János munkássága révén Szabó T. Attila Erdélyi Helynévtörténeti adattárának segítségével (Hoffmann 2022). A Magyar Tudományos Akadémia támogatásával a Debreceni Egyetem 2022. január 1-jén hivatalosan is elindította a Magyar Nemzeti Helynévtár Programot, melynek célja a magyar nyelvterületek történeti és aktuális helynévanyagának összegyűjtése, dokumentálása és publikálása mind nyomtatott, mind elektronikus formában (Hoffmann 2022). A program az eddigi legnagyobb, legszervezettebb és leghosszabb futamidejű ilyen jellegű vállalkozás. Ennek keretein belül elindult Pesty Frigyes helynévtárának kiadása, valamint a projekthez csatlakozó gyűjtők képzése is. Napjainkra több intézmény, ezek oktatói és hallgatói is csatlakoztak a projekthez, és kiadásra került a *Hajdú-Bihar megye helynevei 1. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás* (2015) című kötet, mely mintaként szolgál az MNHP által célul kitűzött kötetekre vonatkozóan.

Korond község rövid ismertetése

Korond (r. Corund) erdélyi nagyközség a romániai Hargita megyében, a történelmi Udvarhelyszék területén található. A község a Küküllő dombvidékének és a Hargita hegyvonulatnak a nyugati lábánál elterülő fennsík határán, a Firtos-hegy aljában fekszik. A következő települések határolják (zárójelben a hivatalos román helynevekkel): északról Alsósófalva (Ocna de Jos) és Felsősfalva (Ocna de Sus), délről Firtosváralja (Firtoșu), Pálfalva (Păuleni) és Farkaslaka (Lupeni), keletről Székelyvarság (Vărsag) és Oroszhegy (Dealu), nyugatról pedig Atyha (Atia). Korond község kiterjedt, több mint 100 kilométeres határvonalán a XVIII. század végén – XIX. század elején kisebb tanyatelepülések alakultak ki, mint Fenyőkút (Fântâna Brazilor), Pálpataka (Valea lui Pavel) és Vadasmező, melyek ma már Korond községhez tartoznak közigazgatásilag. A községet egyedi kerámia- és taplász mestersége teszi közzismertté és nevezetessé, de nem feledkezhetünk meg a Firtos váráról, a Csiga-dombról és a néhai aragonitgyáráról, illetve neves festőiről, költőiről és sportolóiról (Janitsek–Szöcs 2001: 3).

Az első helynévkutató hullám a Pesty Frigyes által indítványozott 1864–1866-os gyűjtéskor éri el. Az Erdélyi Főkormánysház 1864 tavaszán döntött arról, hogy Pesty Frigyes helynévgyűjtési mozgalmának keretében összeírják a helyneveket (Pesty 2015), de a munka Udvarhelyszéken csak ugyanazon év nyarán kezdődik el. Boda János farkaslaki jegyző megjegyzéséből kiderül, hogy a parajdi járási dűlő csak július elején küldte szét a nyomtatványokat (Pesty 2015). Ehhez a járáshoz tartozott Korond község is. A községről kapott gyűjtés készítője, bizonyos Imre János, 1864. október 6-os keltezéssel, alapos, rendezett munkát juttatott el Pestynek. Lokalizálta a települést közigazgatási szempontból, és pár sorban azt is elmondta, miről nevezetes a falu. Munkájában beszél a falu történetéről, főleg egyházi vonalon, és az itt élő népekről. A helyneveket is rendezetten sorolja: nagyobb tartományok, nagyobb határrészek, dűlők, sziklák, vizek, források (Pesty 2015). A gyűjtés a *Pesty Frigyes Helynévgyűjteménye 1864–1865 Székelyföld és térsége II.* (2013) című kötetben lelhető fel.

A Szabó T. Attila kézírataiból 2005-ben közzétett *Udvarhelyszék* című kötetben szintúgy több oldalnyi helynévadatot találunk. Ezek időrendi sorrendben az 1600-as évektől 1854-ig datálódhatnak. A régebbi adatok nem csak helyneveket, de személyneveket is őriznek. Említést tesznek az egyes területek tulajdonosairól, velük kapcsolatos eseményekről, történésekről, vagy éppen megjelölik pontos elhelyezkedésüket a falu területén.

A harmadik gyűjtés, és talán a leggazdagabb, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Hajdú Mihály (1933–2014) által szerkesztett Magyar Névtani Dolgozatai között található. A *Korond (Sóvidék) jelenkori és történeti hely- és családnevei* címet viselő 171. szám 2001-ben látott napvilágot Janitsek Jenő (1920-2014) nyelvész, helynévkutató és Szőcs Lajos (1938-2008) helytörténész, néprajzkutató, korondi tanár munkájaként.

A kötet részletes, pontos adatokat szolgáltat a község kialakulásáról, történelméről és lakosairól. Alapos leírást közöl az itt fellelhető családnevekről, lejegyzí azok eredetét etimológiai és nyelvi szempontból. Megtudjuk, mikor említik először, aktuálisan hányan viselik, vagy éppen melyik évben halt ki. Hasonlóan igényes munkát közöl a helynevekre nézve is. Fő forrásai Pesty Frigyes munkája, a község földkönyvei és más okmányai, egyházi iratok, helynévszótárak, más, a levéltárakban fellelhető írások, és az élőnyelvi gyűjtések adatai. Ezek után két, egy a községi belterületre és egy a községi külterületre vonatkozó fejezetben összesen ezer helynevet jelöl meg, mindegyik mellett megjegyzésekkel azok típusáról, használatáról, névetimológiájáról. A könyv továbbá tartalmaz egy rövid elemzést a Korondon található személy- és helynevek kapcsolatáról, valamint egy bel- és egy külterületi térképet, melyen az imént említett, pontosan 1002 helynév mindegyike számokkal van megjelölve.

Mindezeket egybevetve kétségkívül ez eddig a legrészletesebb helynévkutatási munka, amely Korond községről készült. Természetesen nem feledkezhettünk meg azokról a néprajzi, helyismereti írásokról, falumonográfiákról sem, melyek szintűgy Szőcs Lajos, Ambrus Lajos (1941) ismert erdélyi író, költő, szerkesztő, valamint megannyi más, tudományművelő emberhez köthetők. Ezekből kettőt emelnék még ki, ezek a *Korondi Sokadalom* (2000) és a *Helyismereti olvasókönyv: Korond* (2001) című művek.

Módszertan

Mint már a fentiekben ezt már említettem, a Debreceni Egyetem vállalta fel az Magyar Nemzeti Helynévtár Program koordinálását, tehát egy Magyar Nemzeti Helynévtár kialakítását. A tudományos célkitűzés megvalósításához komoly elméleti háttérre és aprólékosan kidolgozott módszertanra van szükség. Ezekről az MNHP weboldalán található rövid programismertető és a *Bevezetés a helynévkutatásba* (2022) című tankönyv is részletesen ír.

A minőségi kritériumok közt elhangzik, hogy a munkának minden tekintetben tervezettnek, szakmai-tudományos közegben lezajlónak kell lennie, hogy ki kell terjednie a Kárpát-medence teljes magyarlakta nyelvterületére, és hogy a településegységenként elvégzett gyűjtői munkát digitális adatbázisként és nyomtatott formában is publikálni kell.³ Ehhez a kapcsolódó „*intézmények helynévkutatással foglalkozó oktatói adják a munka szakmai bázisát, és egyben garantálják a létrejövő MNH szakmai megbízhatóságát*” – olvashatjuk a programtervben.⁴ Az oktatók egyben segítenek az egyetemi hallgatók megszólításában, bevonásában, szakmai képzésük által. A szakmai képzés a tanév folyamán lezajló kurzusok és az úgynevezett adatbázis-építő táborok segítségével valósul meg. A hallgatóknak a projektbe való bevonása elengedhetetlen a projekt időigénye miatt.

A gyűjtés, a teljesség igénye miatt, két különböző módon valósul meg. Az egyik megközelítés az élőnyelvi gyűjtés. Ez jól megtervezett beszélgetések lebonyolítását jelenti az adott település lakóival, amiről ideális esetben hangfelvétel is készül. Az élőnyelvi gyűjtés célja az aktuálisan ismert és használatban lévő helynévi adatok összegyűjtése. A másik megközelítés a már meglévő gyűjtések, illetve az elérhető történelmi források feldolgozása, ami pedig a történelmi, már használaton kívüli, akár teljesen ismertelen helynevek gyűjtését szolgálja.⁵

2023 ősze és tele folyamán a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karán is sor került egy helynévkutatással kapcsolatos kurzusra, melynek én is a résztvevője voltam. A módszertani leírás alapján elkezdtem szülőfalum, Korond község helynévi adatainak a felkutatását. Főként külső tényezők folytán a történelmi adatok feldolgozásával indítottam. Mindenekelőtt a *Korondi sokadalom* (2000) című falumonográfiából indultam ki, szükségesnek érezve, hogy jobb rálátást

³ [programterv.pdf \(unideb.hu\)](#) (2024. ápr. 13.)

⁴ [programterv.pdf \(unideb.hu\)](#) (2024. ápr. 13.)

⁵ [programterv.pdf \(unideb.hu\)](#) (2024. ápr. 13.)

szerezzek a falu múltjára, történetére. Bár elsődlegesen nem helynévgyűjtés jellegű mű, értékes információkkal szolgál akár ezekre nézve is, és egy rövid fejezetet szentel a fontosabb helynevek tárgyalására is.

2024 tavaszán részt vettem egy adatbázis-építő táborban a Debreceni Egyetemen, ahol gyűjtési munkámat folytatva feldolgoztam az első (EKFT. 1763–1787), a harmadik (HKFT. 1869–1887) és az 1941-es (MKF.) katonai felmérések térképeit, valamint Lipszky János (1766–1826) magyar huszártiszt *Magyarország és társországai teljes általános térképe (Mappa generalis regni Hungariae, 1804–1808)* című munkáját. Ezt követte a *Korond (Sóvidék) jelenkori és történeti hely- és családnevei* (2001) című, 171-es számú Magyar Névtani Dolgozat, ami tartalmazza a Pesty Frigyes gyűjtése eredményeképpen létrejött anyagot is. Végül, de nem utolsó sorban, az Erdélyi Helynévtörténeti Adattár 6., *Udvarhelyszék* című kötetét dolgoztam fel. Minthogy ez egy folyamatban lévő kutatás, az ezekből merítettek még csak részeredmények, és a kutatás végeztéig a feldolgozott történeti adatok listája is jócskán bővíülhet. Erre bizonyosságot ad a tény, hogy minthogy a kutatás a teljes Korond községre vonatkozik, foglalkoznia kell a közigazgatásilag a községhez tartozó kisebb települések helyneveivel is. Fenyőkút és Pálpataka esetében nem ütközünk különösebb problémába; névanyaguk szinte teljesen összefonódik a községével, a történeti források, létező gyűjtések nem különítik el. Azonban Atyha település esetében a kutatásnak egy részletes kitérőt kell még majd tennie, hiszen nagyobb falu lévén bővebb helynévanyaggal bír, és vannak olyan gyűjtések is, amelyek csupán erre a településre vonatkoznak.

Ezen kívül meg kell valósulnia a teljességre törekvő helynévgyűjtésnek is. Eddigi munkám során két kisebb ilyen célú interjút sikerült lefolytatnom, melyeknek adatközlői F. Á. 86 éves korondi asszony és Sz. T. 46 éves korondi asszony voltak. A közeljövőben célom még legalább 10-15 hasonló, de részletesebb beszélgetés lefolytatása is a falu különböző nemű, életkorú és foglalkozású lakosaival.

Az adatok bemutatása

Mielőtt áttérnénk az összegyűjtött helynévanyagok bemutatására, ejtenék pár szót a helynevek osztályozásáról, csoportosításáról, hiszen ez elengedhetetlen, ha szeretnénk áttekinteni vagy rálátást akarunk nyújtani egy adott gyűjteményben szereplő adatokra. A helynévadatok gyűjtése egy igazán „absztrakt” munka, hiszen míg a gyűjtés maga tudatos, céltudatos és rendszerezett, az, amilyen formában éppen rálelünk az adatokra, inkább rendszertelennek mondható, mint bármi másnak. Ha történeti forrásokat dolgozunk fel, az adataink elszórtan jelennek meg. Az előző gyűjtésekben pedig vagy a) ábécésorrendben találjuk őket, vagy b) évszámok szerint a legrégebbitől a legújabbig, növekvő sorrendben. Alátámasztásképpen elég csak egy pillantást vetnünk a már említett, Koronddal kapcsolatos főbb forrásokra. A Szabó T. Attila gyűjteményéből kiadott *Udvarhelyszék* című kötetben az adatok a következőképpen vannak feltüntetve:

1600: (*Udvarhelyszék törv. ir. 15/41.*): *Korond; fenier kút neu y helj.* (EHA 6. Udvarhelyszék, 103)

Tehát az adatok évszám – forrás – adat sorrendben szerepelnek, és évszámok szerint növekvő rendben. Ha a Janitsek-Szőcs gyűjtést nézzük, akkor ott az adatok ábécérendben találhatóak, sorszámozva, évszámok nélkül, ellenben objektuminformációkat mellékelve az egyes helynevekről. Például:

1. ÁRUHÁZ; *ép., üzlet.* (Janitsek–Szőcs 2001: 24)

Ennek a gyűjtésnek a hasznos újítása, hogy a felsorolásuk előtt két nagy csoportba osztja a helyneveket. Ezek a belterületi helynevek és a külterületi helynevek. Egy másik, az áttekinthetőség kedvéért szintúgy célravezető osztályozást látunk a Pesty Frigyes által kapott gyűjtésben, ahol a számozott bekezdések előbb a falura vonatkozó általános információkat adnak meg, az utolsó, 5-ös számú bekezdés pedig nagyjából pontosan, alcímenként különíti el az egyes helynévtípusokat egymástól. Így láthatunk hasonló felsorolásokat:

„Erdők:

Kalonda oldala, Sólyomkö, Mánavész oldala, Hollokő, Hoszu köze,

*Molduva mezeje tartománya, Korond ága, Gyükeres tartománya,
Datka sorka, Kerekdomb tartománya” (Pesty 2013: 141).*

Az említetteket figyelembe véve úgy vélem, ha valóban nagyon részletesen és áttekinthetően szeretnénk csoportosítani a helyneveket, akkor a legjobb megoldás az eddig bemutatottak ötvözte lenne, ami azt jelenti, hogy a helyneveket aszerint osztjuk fel, hogy bel- vagy külterületi helynevek, majd azokon belül csoportosítjuk őket az egyes helynévtípusok szerint (pl. erdőnevek, víznevek, utcanevek stb.), ábécérendben, és igény szerint megjelenítve a források évszámát, ahonnan az egyes adatok származnak.

Dolgozatom célja nem Korond teljes helynévanyagának bemutatása, hanem csak a jelen kutatási fázisban leginkább jelentősnek tekintett példák kiemelése. Hogy egy bármilyen helynév fontossága miben rejlik, arról már szó esett az előző fejezetekben. A helynévkutatás történeti áttekintése folyamán megannyi tudósról esett említés, akik bár különböző korokban, különböző módszerekkel végezték gyűjtéseiket, ezt ugyanazzal a meggyőződéssel tették, hogy a helynevek a tudományosság számára felbecsülhetetlen értékkel rendelkeznek. Indokolt tehát az „időkapszula” kifejezéssel élni, hiszen egy helynév magába foglalja a nyelvet, a nyelvészetet, a történelmet, a földrajzt, a társadalmat, a kultúrát és a néprajz múltjának egy-egy szeletét. Azért gyűjtünk helyneveket, hogy Révészhez hasonlóan mi is mondhassuk: „általuk feltárul előttünk a régi magyar nyelv és a történelem” (Hoffmann 2003: 11).

Korond múltjának feltárását kezdjük magával a 'Korond' településnévvel. Bár az 1830-as években feltárt régészeti leletek bizonyítják az emberi jelenlétet már feltehetőleg a VII. századtól a területen (K. Kovács 2000: 10), az első ismert írásos feljegyzés az 1332-es pápai tizedjegyzékből származik: „*Item Petrus sacerdos de Kurnud (Kurund) solvit II. banalem antiquum*” (K. Kovács 2000: 11). A falu nevével kapcsolatban a helyiek gyakran a *Firtos ura* legendáját idézik. A legenda népetimológiai jellegű magyarázattal szolgál a Firtost körbevevő települések nevééről. A vár ura szétosztja birtokát gyermekei közt, s legidősebbnek azt a területet adja, amelyik völgyben a Korompataka folyik. A szójátékra alapozó népi magyarázat talán nem is áll messze a valóságtól. Kiss Lajos (1881–1965) néprajzkutató feltételezi, hogy a településnév valóban az azt átszelő vízhez köthető, és állítja, hogy a név az ótörök eredetű Korom személynévből, vagy a besenyő eredetű *gurum* szóból származik, mindkettő jelentése: 'korom' (K. Kovács 2000: 17–18). Nem ez lenne az első besenyő eredetű helynév a gyűjteményben, hiszen a Kebeled, Kalonda és Kadács

helynevek is hasonló származatúak, valamint bizonyos, hogy a falu határában létezett egy Besenyőfalva nevű középkori település.

Míg az okleveles anyagokban a település nevének alakja még különböző változatokban szerepel, a következő pár évszázadban (pl. Korond (1383), Koronth (1566), Korondffalua (1597), Korondfalwa (1600), Korond (1854) stb.) az első (EKFT. 1763–1787), a harmadik (HKFT. 1869–1887) és az 1941-es (MKF.) katonai felmérési, illetve a Lipszky-féle térképen (1806) is „*Korond*”-ként jelenik meg. Ezek a térképek jól szemléltetik a falu növekedését a XVIII. és XX. század között. Ezen kívül jócskán szerepelnek rajtuk még mindig használatban levő, valamint teljesen ismertlen nevek is. Ismertek például: *Hollo kő* (EKFT.), *Kebelet Víz* (EKFT.), *Moriz Kő* (EKFT.), *Fenyőkút* (HKFT.), *Szilos t[ető]* (HKFT.), *Les hegy* (HKFT.), *Atyha* (MKF.), *Likas kő* (MKF.), *Korond patak* (Lipszky). Ezek között találunk olyanokat is, amelyek ma már ismeretlenek, nem léteznek: *Herlik Tetej* (EKFT.), *Kloster Firtos* (EKFT.), *Bad Korond* (HKFT.), *Szt. [szent] Mihály bérce* (HKFT.), *Barabás-t[ető]* (MKF.), *Dávid vize* (MKF.).

Ezek a források a XVIII–XIX. századból származnak, tehát nagyjából a magyar nyelvújítás idejéről és az utánról. A magyar hangjelölés és helyesírás egységesülése előttről származó helynévi adatok írásmódja az egyes íráshasználók sajátos hangjelölési módját tükrözik. Bár az imént felsorolt falunév-változatok is elég meggyőzőek, ismertetek még néhányat az érdekesség kedvéért, melyek az EHA-ból származnak: *az hazat... eotwes eoreoksegenek as az almakat az kik ot az viz keozeot voltanak eotuevs almajanak hittak...* (1600), *Köves orotványb[an]* (1693), *Vár Domb allja nevü Erdő alatt* (1724), *Rexo kertibn* (1781), *a Szöllő malon* (XIX. sz. eleje), *A' Hegyes czejkén* (XIX. sz. eleje), *Ölves Pataka mellyéke* (1826).

A magyar helyesírás egységesülésével Korond helyneveinek írott formája is természetesen igazodott ezekhez a normákhoz. Az 1850–1900-as évektől errefelé már aligha akadunk olyan helynévalakra, amit ne ismernénk fel, ne egyezne, vagy legalább ne hasonlítana nagyon a mai formájára. A helyesírás változásai után, bár a helynevek hangalakja „maivá” vált, a nyelvjárási sajátosságok megőrződtek. Olyan térszínforma neveket fogok felsorolni gyakoriságuk sorrendjében, a teljesség igénye nélkül, amelyek a székely nyelvjárásra, különösen az udvarhelyszéki nyelvjárásváltozatra jellemzőek. Ezekről részletesen olvashatunk Bárh M. János *Székelyföldi történeti helynevek nyelvi elemzése* (2010) című doktori disszertációjában.

Az első, amit külön is kiemelnék, a vitatott, valószínűleg szláv eredetű *vápa* helynév, melynek jelentése 'völgy', bemélyedés', jellegzetes eleme a székelyföldi helyneveknek (Bárth M. 2010: 177). 29 ilyen helynevet találtam, melyekből a legjelentősebbek: *Agyagás-vápa*, *Dió-vápa*, *Fekete-vápa*, *Fenyős-vápa*, *Garatos-vápa*, *Kerek-vápa*, *Kurta-vápa*, *Kutyás-vápa*, *Nagy-vápa*, *Ruttya-vápa*, *Sáros-vápa*, *Simény-vápa*, *Tekenyős-vápa*, *Tiricsi-vápa* és *Vápa pataka*.

A *lyuk* szó *lik* alakváltozatának használatára 32 példát találtam olyan helynevekben és névvariációban, mint: *Baba lika*, *Lapos Likaton*, *Likas kő*, *Likas kuttyánál kaszáló*, *Máté lika*, *Pelelik*, *Ravaszlik*, *Rókalik*, *Tiricsi lika*, *Vencel lika kúttya*.

Az *aszó* köznévi jelentése 'völgy, kiszáradt folyómeder, szárazpatak', olvashatjuk Bárthnál (Bárth M. 2010: 78). A Janitsek-Szőcs gyűjtés hasonlóan határozza meg: „*'szárazpatak, időszakos vízfolyás; patakmeder, amelyben csak hóolvadáskor vagy esőzések után van víz'*” (Janitsek-Szőcs 2001: 32). Korond helynevei közt 19-szer fordul elő: *Fekete-aszó*, *Fekete-aszó pataka*, *Hideg-aszó*, *Hideg-aszó mezeje*, *Tekeres-aszó*.

Valószínűleg 'hegy kiemelkedő, legmagasabb része, valamilyen víz forrástája' jelentésben szerepel a *fej*, *feje* (Bárth M. 2010: 111) köznévi több mint 16 esetben, például *Fekete-aszó feje*, *Fenes feje*, *Fenyőkút feje*, *Kalonda feje*, *Meleg-patak feje*, *Mohos feje*, *Sugó feje*.

A székelyföldi helynevekben gyakran előforduló *orotás* szóra 14 példát találtam, a lényegesebbek: *Hosszú-orotás*, *Kerek-orotás*, *Kicsi-orotás* és *Molnos-orotás*. Az *orotás* az *irt*, *irtás* szócsalád archaikus változata, uráli eredetű szó (Bárth M. 2010: 51).

Ezekon kívül persze még rengeteg hasonló jelenik meg, többször-kevesebbszer. Ilyenek a *forduló*, ami a határ régi kétfordulós művelésére utal (Janitsek-Szőcs 2001: 37); *lopágy*, ami 'lapos, sík terület'; talán a lapáj és ágy 'ágyás; meder' főnevek összerántásából (Janitsek-Szőcs 2001: 32); *mál*, amiről Bárthnál azt olvassuk, hogy feltehetőleg finnugor eredetű és 'déli hegyoldalt' jelenthet (Bárth M. 2010: 120); és a *szeg*, aminek jelentése szintúgy Bárth szerint 'csúcs, kiszögellés' vagy éppen 'sarok, beszögellés' (Bárth M. 2010: 138).

Tovább lépve, szintén említésre méltók azok a kételemű helynevek, amelyekben a köznévhöz nyelvjárási sajátosságokat hordozó állat- és növénynevek kapcsolódnak. Ismerünk *Bornyus-kertet*, ami valószínűleg legelő lehetett borjak, tehenek számára. *Bihali-kertet* és *Bihali*

tót, amiben a *bihal* szó a bivaly alakváltozata, nem mellesleg ragadványneve a falu egyik családjának. Több helynévben is előfordul az *eger*, ami valójában égerfát jelent: *Eger*, *Nagy-Eger*, *Egerfő*, *Egerfő kútja*, *Egermocsár pataka*, *Kerek Eger*, *Papegre*. Ismerünk *Jáhorost*, *Jáhoros forrását*, *Jáhoros patakát*, *Jáhoros-földet* és *Jáhoros völgyet* is, amiben a *jáhor* juharfát jelent. Valamint találkozunk az ölyv madárnévvel *ölves* alakban a következő helynevekben: *Ölves dombja*, *Ölves hídja*, *Ölves pataka*, *Ölves utca*, *Ölves útja*.

Érdekes megemlítenünk egy másik madárneves példát is, ami a *Sólyomkő*: ezzel kapcsolatban Janitsek és Szöcs az írja, hogy azokra a valamikori sólyomtelepekre utal, amelyek sólymokat szolgáltattak II. Rákóczi György, majd Apaffi Mihály fejedelmeknek a XVII. század közepéig (Janitsek–Szöcs 2001: 4). Az említett példával viszont át is térünk egy másik csoportjára a község helyneveinek, amelyek foglalkozásokra, vállalkozásokra utalnak. Betűrend szerint az elsők az *Aragontibánya*, *Aragonitgyár*, *Aragonit üzem*, *Kőedénygyár*. Ezek a település alsó kijáratánál találhatóak, és arra a különleges, mészből lerakódó kristályos anyagra utalnak, amelyet az 1900-as évektől kezdődően évtizedeken át bányásztak és faragtak, csiszoltak dísz tárgyakká a hozzáértő lakosok. Az üzem fénykora 1912 és 1944 között volt; ebben az időszakban nagy volt az exportigény is, főleg Franciaországba, Angliába, Németországba és az Egyesült Államokba. A termelés végérvényesen 1978-ban állt le (K. Kovács 2000: 110–114).

A következő a *Cinkusház*. A *cinkus* 'marhalevelet, baromlevelet, marhacédulát, bárcát' jelentett a köznyelvben, tudjuk meg a Janitsek–Szöcs gyűjteményből. Ezeket a faluban, az említett *Cinkusházban* állították ki (Janitsek–Szöcs 2001: 25).

A talán legnyilvánvalóbb foglalkozáshoz értünk, amit Koronddal kapcsolatban csak említeni lehet; ez a kerámiakészítés. A kapcsolódó helyneveink pedig a *Csempegyár*, *Fazékgyár*, *Kerámiagyár*, *Kerámia-üzem*. A korondi kerámiáról, fazekasságról akár önálló dolgozatban is lehetne beszélni, hiszen évszázados történelme és hagyománya van a faluban. Egyesek úgy vélik, hogy Korond Európa egyik legjelentősebb fazekasközpontja. Orbán Balázs kedélyesen ír a korondi fazekassággal kapcsolatban, megjegyezve, hogy itt „*minden ember fazekas*”, és hogy a Korondon készült mázatlan cserépedények hallatlanul olcsók. Talán nem túlzás, hogy az ipar fénykorában szinte minden családban akadt, aki ezzel a mesterséggel foglalkozott (K. Kovács 2000: 81–88).

Az első gyár 1929-ben alakult meg, második 1936-ban. A gyárak vezetői idegen kerámiamestereket is felvettek, hogy a termékek magas minőségűek lehessenek, a helyiek pedig elleshessék a képzett mesterek fortélyait. A meglévő gyárakat folyamatosan modernizálták, átépítették, átszervezték. A termelés, főként az átszervezéseknek és a gazdasági változásoknak köszönhetően az 1980-as években hanyatlani kezdett, az 1990-es évek közepére teljesen leállt. Ennek ellenére a korondi kerámiagyártás nem szűnt meg, egyszerűen csak a háztájakra, az otthoni műhelyekbe szorult vissza (K. Kovács 2000: 81–88).

Fontos tehát, hogy miért is tartják Korondot Európa egyik legjelentősebb fazekasközpontjának. Ennek oka, hogy a sok évszázados gyümölcsöző munka híre elterjedt az kontinensen, tulajdonképpen az egész világon. Ezt meggyőzően támasztja alá a következő idézet a *Korondi sokadalom* (2000) lapjairól: „*A korondi kerámiatermékek híre messze túlnt az évek folyamán Európa határán. A magántermelők – most már csak róluk beszélhetünk – az öt kontinens majd mindegyik országába eljuttatták (különösen 1989 után) termékeiket, de az 1962-1989 között virágzó üzemi termelés is sok-sok országot „meghódított”. Íme a legfőbb importálók: Algéria, Anglia, Ausztria, Amerikai EÁ, Ausztrália, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehszlovákia, Dánia, Franciaország, Hollandia, Izland, Izrael, Japán, Jugoszlávia, Kanári-szigetek, Kanada, Líbia, Lengyelország, Magyarország, Mexikó, NDK, NSZK, Norvégia, Olaszország, Panama, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, Új-Zéland*” (K. Kovács 2000: 89).

A következő példánk már kevésbé a foglalkozás, mint a hivatások közé tartozik, de mindenképpen fontos megvizsgálni: ez a *Kloster Firtos*, amit az Első Katonai Felmérési Térkép említ, a következő pedig csak megjelöl. A firtosi kolostorról nem maradt fenn sok információ, de tudni lehet, hogy először jezsuita, majd minorita szerzeteseknek adott otthont. A szerzetesek az 1700-as évek közepén hagyják fel a kolostort és költöznek végül Marosvásárhelyre (K. Kovács 2000: 49).

A valamikori korondi gyógyfürdő létezéséről eddigi információim szerint szinte semmit sem tudnak a falu mostani lakói, pedig a történeti források szerint a XX. századig virágzó, Európa szerte ismert fürdőhely volt itt. Rengeteg helynév utal erre: *Árcsói fürdő, Bad Korond, Förödő, Korondfürdő, Schwefelbad, Sós fürdő, Szejke*. Orbán Balázs mint a Székelyföld legszebb, legjelesebb fürdőjét méltatja. Korabeli hirdetések, utazási lapokból és útinaplókból részletes leírást kapunk a gyógyfürdőről, annak parkjáról, villáiról, fürdőkezeléseiről, programjairól és

mulatságairól. A gyógyfürdővel kapcsolatos első írásos feljegyzés 1729-ből származik; hogy hanyatlása anyagi problémák, valamint tüzesetek miatt az 1940-es években kezdődött. Ma Árcsón csak az 1971-ben készült motel, az *Árcsó Fogadó* áll. A fürdőtelep emlékét csak írásos emlékek és képeslapok őrzik (K. Kovács 2000: 130–137).

A foglalkozások között ugyanakkor fontos megemlítenünk az egyik legrégebbi mesterséget, amit ezen a földrajzi területen műveltek. Ez a sóbányászás, amit a történeti kutatások értelmében még a rómaiak kezdtek el. A parajdi sóbányában korondi, vagy Korondon megszállt bányászok is dolgoztak. A sót szekerekkel, vonattal szállították. Erre a foglalkozásra ma a *Sóút*, *Só utca*, valamint a *Rakodó* helyneveink emlékeztetnek.

.

Következtetés

Dolgozatomban egy folyamatban levő, az erdélyi Korond községgel kapcsolatos helynévkutatás előzményeit és előzetes eredményeit mutattam be. Bár a fentiekben kifejtettem, hogy a helynevek talán legkézenfekvőbb csoportosítási módja, ha bel- és külterületi helynevekre osztjuk fel őket, majd az azon belüli típuscsoportokat betűrend szerint rendszerezzük, én végül jelen dolgozatban egy másik, tematikus csoportosítási és bemutatási megközelítést választottam.

Az adatok bemutatására összpontosító fejezetben elsősorban magának a településnek, Korondnak a nevét tartottam lényegesnek ismertetni, ennek feltehető etimológiájával és alakváltozataival egyetemben. Ezután rátértem azokra a helynevekre, köznévi alakokra, melyek jellemzően a székelyföldi, azon belül is az udvarhelyszéki nyelvjárás részét képezik, amelyek a regionális, időnként pedig az archaikus szókincs részei. Ezt követték azok helynevek, amelyek a község történeti és gazdasági múltját őrzik. Igyekeztem úgy bemutatni a különböző foglalkozásokhoz, vállalkozásokhoz kapcsolódó helyneveket, hogy közben a község gazdag történelmének egy-egy fejezetét is felvillantsam, ami a helynevek kutatásának interdiszciplináris jellegét is illusztrálja.

Az adatok feldolgozása során a kutatás lehetséges folytatása is körvonalazódni látszik, elsősorban a közigazgatási szempontból a községhez tartozó többi település, és főként Atyha tekintetében. A kutatás következő szakaszában sor kerül a gyűjtési munka talán legnehezebb, de elengedhetetlen, ugyanakkor véleményem szerint legizgalmasabb részére: az élőnyelvi gyűjtések interjúorozatának lebonyolítására a mai helyi beszélőkkel (odafigyelve az adatközlők csoportjának sokszínűségére). Bízom benne, hogy a jelenkori helynevek összegyűjtése után arról is részletesebb képet kaphatunk, hogy Korond jelenlegi lakói mit őriztek meg a történelmi múltból, illetve hogy az elmúlt évtizedek során hogyan rendeződött át a település társadalmi, gazdasági szerkezete.

Bibliográfia

- Bárczi Géza – Ország László (szerk.) 1960: *A magyar nyelv értelmező szótára* 3. H-Kh Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Bárh M. János 2010. *Székelyföldi történeti helynevek nyelvi elemzése*. Doktori disszertáció. ELTE.
- Hoffmann István 2003: Magyar helynévkutatás. 1958-2002. Debrecen. <https://mek.oszk.hu/01700/01700/01700.pdf>
- Hoffmann István 2022. Elindult a Magyar Nemzeti Helynévtár Program. *Névtani Értesítő* 44, 125–129. <https://ojs.mtak.hu/index.php/nevtert/article/view/10130/8099>
- Janitsek Jenő – Szőcs Lajos 2001. *Korond (Sóvidék) jelenkori és történeti hely- és családnevei*. Magyar Névtani Dolgozatok. ELTE, Budapest.
- Keszler Borbála–Lengyel Klára 2019: *Kis magyar grammatika*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- K. Kovács András (szerk.) 2000: *Korondi sokadalom*. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda.
- Nagy Katalin – Szilágyi-Varga Zsuzsa – Kis Tamás 2022 Bevezetés a helynévkutatásba. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen <https://mnytud.arts.unideb.hu/bevhnkut>
- Pesty Frigyes 2013. Pesty Frigyes helynévgyűjteménye 1864–1865. Székelyföld és térsége II. – Országos Széchenyi Könyvtár – Székely Nemzeti Múzeum, Budapest – Sepsiszentgyörgy.
- Szabó T. Attila 1938: *Miért és hogyan gyűjtjük a helyneveket?* Kolozsvár, Gloria Könyvnyomda.
- Teleki József 1821: *Eggy Tökélletes Magyar Szótár*. Elrendeltetése, készítése módja. 1817. esztendőre. In: *Jutalom feleletek a' magyar nyelvről, a' Magyar Nemzeti Museum 1815. 1816. 1817. esztendei kérdéseire. II. kötet*. Kiadta Horvát István. Pest, 1821.

Online források

EHA = Erdélyi Helynévtörténeti Adattár. <https://eha.elte.hu/>

Haza és haladás: <https://mek.oszk.hu/01900/01903/html/index2.html>

Mellékletek

1. ábra: Korond, ismeretlen évszám

2. ábra: Korond napjainkban

3. ábra: Korondi kerámiagyár, XX. sz.

4. ábra: Újságrészlet a korondi kerámiagyárból 1.

5. ábra: Újságrészlet a korondi kerámiagyárból 2.

8. ábra: Képeslap Korondfürdőről 3.

Korond gyógyfürdő (Udvarhely-megye)

A Székelyföld szívében, Erőssy legszebb pontján, a »Firtos« hegy alatt fekszik Korond fürdő, egy nagy kiterjedésű lomb és fenyves parkban, 545 m. magasságban. Éghajlata enyhe, levegője sóval telített, hóingadozások a legminimálisabbak.

Fürdőidény: június 25-től szeptember 1-ig.

Közlekedés: Máv. állomás Parajd fürdőtől 45 perc.

• Küküllőszög—parajdi vonal végállomása, Budapesttől közvetlen kocsis. Kocsi rendelő a fürdőigazgatóságnál 6 korona, szekér 3—4 korona. Fürdőtelepen posta-, távirda- és távbeszélő-állomás.

Kitűnő hatású ásvány ivó- és fürdő-vizét az orvosok sikerrel használják mindazon esetben, melyben a szén-savas és nátrium-bicarbonátban gazdag szénsavas és nátrium javulva van. A korondi ivóviznek előnye van a többi szénsavas vasas borvizek felett, hogy a vérszegénységben és más bajokban szenvedőknél emésztési zavarokat nem okoz.

A korondi sósforrás a legkitűnőbb sós víz, melyben a konyhasón kívül a sós vizekben szokatlan szénsav is van és nátrium-bicarbonát. Ennélfogva a női nemi szervek bántalmainál, méh körüli izzadásmányokban, eszusz mirigyek stb. bántalmaknál sikeres hatásuk. Mindkét vizet hideg és meleg fürdőkben használják.

Lakások: 1.40—3 K.-ig szobánként. Étkezés jó és olcsón kapható. Kura- és zenedíj 12.—K. Kedvezményeket élveznek posta- és távirda-tisztviselők, tanárok, tanítók, tanítónők, az orsz. hírlapíró- és színész-egyesület tagjai, »EKE« tagjai és családjaik. Orvosok és családjaik gyógydíjat nem fizetnek, fürdőket díjtalanul élvezik. A korondi főkut vize megrendelhető 25—30 üveges ládákban. Egy liter 12 fillér a forrásnál. Kellemes, üdítő ital, borral keverve kellemes. Ivókúra otthon is sikeres.

Prospektust kívánatra küld a fürdőigazgatóság.

9. ábra: Újságrészlet Korondfürdőről

10. ábra: Az 1971-ben épült Árcsói Motel